

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 24/2014 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin (unionipetosdirektiivi)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 25 päivänä helmikuuta 2015 lähettänyt jatkokirjelmän 3. OM 20.02.2015 asiassa U 57/2012 vp eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin (unionipetosdirektiivi) lakivaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana
- lainsäädäntösihteeri Sampo Brander, oikeusministeriö.

Viitetiedot

Valiokunta on aikaisemmin antanut asiasta lausunnot LaVL 9/2012 vp, LaVL 7/2013 vp ja LaVL 19/2014 vp.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Direktiivillä on tarkoitus korvata vuonna 1995 tehty yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta koskeva yleissopimus (jäljempänä yleissopimus) ja siihen myöhemmin liitetyt pöytäkirjat. Suomi on saattanut voimaan yleissopimuksen ja sen pöytäkirjat. Direktiivillä korvataan myös komission vuonna 2001 antama direktiiviehdotus yhteisön taloudellisten etujen rikosoikeudellisesta suojaamisesta.

Valtioneuvoston jatkokirjelmän tarkoituksena on informoida eduskuntaa siitä, millaisia keskeisiä muutoksia direktiiviehdotukseen on neuvoston työryhmäkokouksissa ehdotettu edellisen 17.11.2014 päivätyn jatkokirjelmän edus-

kuntakäsittelyn jälkeen. Alustavan tiedon mukaan trilogineuvottelut jatkuvat 25.3.2015. Todennäköistä on, että neuvottelut saadaan päätökseen Latvian puheenjohtajakauden aikana.

Ehdotuksen viimeisin keskeinen sisältö ilmenee valtioneuvoston kirjelmästä. Valtioneuvoston jatkokirjelmän lähettämisen jälkeen oikeusministeriö on informoinut lakivaliokuntaa siitä, että puheenjohtajavaltiolta 26.2.2015 saadun tiedon mukaan Euroopan parlamentti on edellisessä trilogineuvottelussa vaatinut, että enimmäisrangaistuksen piirissä olevien tekojen määrittelyä 7 artiklan 3 kohdassa otetaan rahallinen kynnysarvo. Tämä tarkoittaisi sitä, että jos johonkin direktiivissä mainittuun rikokseen

liittyy kynnysarvon täyttävä rahamäärä (esimerkiksi petoksessa tietyn suuruinen hyöty tai vahinko), enimmäisrangaistuksen pitäisi olla käytettävissä.

Valtioneuvoston kanta

Suomen kanta on pääpiirteissään seuraava:

Yleistä

Suomi suhtautuu yleisesti ottaen myönteisesti direktiiviin, jolla pyritään yhtenäistämään unionin taloudellisten etujen suojaamista koskevat rikosoikeudelliset säännökset. On tärkeää, että EU:n taloudellisia etuja suojataan yhtä tehokkaasti kuin jäsenvaltioiden taloudellisia etuja, ja että väärinkäytöksiin puututaan useilla erilaisilla keinoilla, joista rikosoikeudelliset keinot ovat osa.

Direktiivin suurimmat kysymykset Suomen kannalta ovat liittyneet rikosoikeudellisia seuraamuksia ja vanhentumista koskeviin ehdotuksiin. Kuten edellisessä U-jatkokirjeessä 17.11.2014 on todettu, neuvoston yleisnäkemyksessä mainitut kysymykset ratkesivat Suomen kannattamalla tavalla.

Euroopan parlamentin ensimmäisen käsittelyn kannassa oli edellisessä U-jatkokirjeessä mainituin tavoin eräitä eroavaisuuksia neuvoston yleisnäkemykseen verrattuna. Näihin eroavaisuuksiin on pyritty löytämään kompromisseja trilogineuvotteluissa ja useissa neuvoston työryhmäkokouksissa.

Virkamiehen määritelmä (4 artiklan 5 kohta)

Puheenjohtajavaltio jakoi 18.11.2014 pidetyssä työryhmäkokouksessa uuden ehdotuksen virka-

miehen määritelmäksi. Ehdotus palautti määritelmään europarlamentaarikot ja lisäsi siihen kansallisten parlamenttien jäsenet, jotka oli poistettu määritelmästä neuvoston yleisnäkemyksessä. Puheenjohtajavaltion 27.1.2015 päivätyssä kompromissiehdotuksessa virkamiehen määritelmä on muotoiltu siten, että lakiasäättävää tehtävää kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla hoitavat henkilöt rinnastettaisiin kansallisiin virkamiehiin.

Ehdotetulla virkamiehen määritelmällä on merkitystä ennen kaikkea lahjontarikosten ja varojen väärinkäyttöä koskevien säännösten kannalta. Suomi voi olla joustava virkamiehen määritelmää koskevan ehdotuksen osalta.

Seuraamukset (7–8 artikla)

Seuraamuksia koskevat kompromissiehdotukset ovat edellisen jatkokirjeen eduskuntakäsittelyn jälkeen kehittyneet Suomen kannalta myönteiseen suuntaan. Ehdotukset vastaavat Suomen tavoitteita.

Rahalliset kynnysarvot

Kynnysarvoja koskevaan ehdotukseen suhtaudutaan varauksellisesti. Kynnysarvot eivät ota huomioon rahan arvon muuttumista esimerkiksi inflaation takia eivätkä myöskään jäsenvaltioiden taloudellisissa tilanteissa olevia eroja. Kynnysarvot tulee ensisijaisesti pitää direktiivin johdanto-osassa. Neuvotteluissa pyritään joka tapauksessa siihen, että jos direktiivissä mainitaan kynnysarvoja, ne määritellään siten, ettei kynnysarvoja tarvitse ottaa kansalliseen rikoslakiin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Direktiiviehdotusta koskevat trilogineuvottelut puheenjohtajan, komission ja Euroopan parlamentin välillä jatkuvat. Todennäköistä on, että neuvottelut saadaan päätökseen Latvian puheenjohtajakaudella.

Puheenjohtajavaltion 18.11.2014 tekemän kompromissiehdotuksen mukaan virkamiehen määritelmään palautettaisiin europarlamentaarikot ja siihen lisättäisiin kansallisten parlamenttien jäsenet. Lakivaliokunta katsoi aiemmassa lausunnossaan (LaVL 19/2014 vp), että Suomen

ensisijaisena tavoitteena pitää olla neuvoston yleisnäkemyksessä pysyminen. Saadun selvityksen mukaan Suomi on neuvoston työryhmäkouksessa vastustanut kansallisten parlamenttien jäsenten mainitsemista määritelmässä, mutta kannalle ei ole saatu tukea muilta jäsenvaltioilta. Tämä merkitsee sitä, että Suomen ensisijaiseen tavoitteeseen ei todennäköisesti tulla pääsemään, vaan lopullinen määritelmä sisältänee myös kansallisten parlamenttien jäsenet.

Puheenjohtajavaltion 27.1.2015 päivätyssä kompromissiehdotuksessa virkamiehen määritelmä onkin muotoiltu siten, että lakiasäättävää tehtävää kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla hoitavat henkilöt rinnastettaisiin kansallisiin virkamiehiin. Määritelmällä on ehdotuksessa merkitystä lahjontarikoksissa (4 artiklan 3 kohta) ja varojen väärinkäytössä (4 artiklan 4 kohta). Lahjontarikoksia koskeva ehdotus on saadun selvityksen mukaan sopu-soinnussa kansallisten lahjontarikossäännösten kanssa, eikä se edellytä muutoksia myöskään kyseisten rikosten rangaistusasteikkoon. Lakivaliokunta toteaaakin, että tältä osin neuvottelut ovat edenneet Suomen tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi ehdotus edellyttää, että varojen väärinkäyttö on rangaistavaa myös kansanedustajan tekemänä. Tältä osin merkityksellinen on luotta-

musaseman väärinkäyttöä koskeva rikoslain säännös (rikoslain 36 luvun 5 §). Saadun selvityksen mukaan kyseinen säännös ainakin osaksi täyttää varojen väärinkäyttöä koskevan kriminalisointivelvoitteen. Mahdollista on, että enimmäisrangaistuksen vähimmäistaso aiheuttaa täydentävän sääntelyn tarvetta. Saamaansa selvitystä ja neuvottelutilannetta kokonaisuutena arvioituaan lakivaliokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan siitä, että Suomi voi suhtautua joustavasti ehdotettuun virkamiehen määritelmään.

Euroopan parlamentin ehdotukseen siitä, että enimmäisrangaistuksen piirissä olevissa teoissa otettaisiin käyttöön rahallinen kynnysarvo lakivaliokunta suhtautuu valtioneuvoston tavoin varauksellisesti. Suomen rikoslaissa enimmäisrangaistuksia ei ole kytketty tällaisiin rahallisiin kynnysarvoihin. Valiokunta pitää tärkeänä, ettei unionin lainsäädännön kautta tule velvoitetta sisällyttää rahallisia kynnysarvoja kansalliseen lainsäädäntöön.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston täydennettyyn kantaan.

Helsingissä 11 päivänä maaliskuuta 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Anne Holmlund /kok
vpj. Stefan Wallin /r
jäs. Mikael Jungner /sd
Johanna Ojala-Niemelä /sd
Aino-Kaisa Pekonen /vas
Jaana Pelkonen /kok

Arto Pirttilahti /kesk
Kristiina Salonen /sd
Jani Toivola /vihr
Kari Tolvanen /kok
Kaj Turunen /ps
Peter Östman /kd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila.